

Отже, судове доказування у цивільному процесі є складним, багатоаспектним, комплексним явищем. Проаналізувавши основні аспекти процесу доказування можна зробити висновок, що доказування – це регламентована в певний порядок процесуальна діяльність зі збирання, витребування і надання суду доказів суб'єктами, що за цивільним процесуальним законодавством вправі надавати докази в конкретній справі на різних стадіях її розгляду.

Список використаних джерел

1. Супрун Т. С. Поняття предмета доказування у цивільному судочинстві. URL: http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/1663/ponyattya_predmeta_dokazuvannya_u_civil_.pdf?sequence=2&isAllowed=y
2. Цивільний процесуальний кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text>
3. Кучер Т. М. Теоретичні основи процесу доказування у цивільному судочинстві України. URL: http://kul.kiev.ua/images/chasop/2012_2/167.pdf
4. Штефан А. С. Поняття судового доказування у цивільному процесі. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&image_file_name=PDF/Chaau_2015_8_1_10.pdf
5. Шкробець Д. В. Судове доказування. URL: http://kul.kiev.ua/images/chasop/2011_1/206.pdf
6. Ратушна Б. П. Суд як суб'єкт доказування у цивільному судочинстві України. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&image_file_name=PDF/nvlkau_2015_1_28.pdf
7. Грабовська О. О. Специфіка формування предмета доказування в цивільному процесі. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2016/03/3.pdf>

Проць Д.
студент II курсу
юридичного факультету
Тернопільського національного
економічного університету
Науковий керівник: к.ю.н., доцент кафедри
міжнародного права
та міграційної політики ЮФ ТНЕУ
Марценко Наталія

ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ ТА ЙОГО ВПЛИВ НА ВОЛЮ І ВОЛЕВИЯВЛЕННЯ ФІЗИЧНОЇ ОСОБИ

У сучасному світі відбувається бурхливий розвиток цифрових технологій, які займають все більше місця в житті суспільства і людини. На сьогодні у жодній із ключових сфер діяльності людини не залишилося лазівки, куди б не проникали інтелектуальні технології. Окрім того, останніми роками багато країн виділяють колосальні суми на розвиток штучного інтелекту (далі - ШІ). Так, зовсім недавно з'явилася інформація про те, що адміністрація президента США Дональда Трампа планує звернутися до Конгресу із запитом про збільшення бюджетних витрат на ШІ і квантові дослідження вдвічі. Вся справа в тому, що ШІ може підвищити рівень національної безпеки, освіти та економіки. Однак, існує також і багато ризиків пов'язаних із використанням ШІ у суспільних відносинах.

Отож, що таке ШІ? Штучний інтелект (ШІ) - це властивість інтелектуальних систем виконувати творчі функції, які традиційно вважаються прерогативою людини; наука і технологія створення інтелектуальних машин, особливо інтелектуальних комп'ютерних програм [1].

ШІ пов'язаний з подібною задачею використання комп'ютерів для розуміння людського інтелекту, але не обов'язково обмежується біологічно правдоподібними методами. Це унікальний продукт технічного прогресу, що дає змогу машинам вчитися, використовуючи людський і власний досвід, пристосовуватися до нових умов в рамках свого застосування, виконувати різнопланові завдання, які тривалий час були під силу лише людині, прогнозувати події й оптимізувати ресурси різного характеру. При цьому, ШІ здатний глобально впливати на життєдіяльність всього суспільства [1].

Відомо, що ШІ займається створенням інтелектуальних штучних істот (сутностей, об'єктів), які прийнято називати агентами або носіями. З іншого боку, поняття «ШІ» не можна зводити лише до створення пристроїв, які імітують людину в усій повноті її діяльності. Насправді ж, спеціалісти які працюють в цій області вирішують іншу задачу: як виявити механізми, які лежать в основі діяльності людини, щоб застосувати їх при вирішенні конкретних науково-технічних задач.

Однак на відміну від ШІ, людина вважається інтелектуальною «від природи», і цей інтелект був вироблений на протязі мільйонів років еволюції. Людина вміє вирішувати багато інтелектуальних задач, хоча і знайти чітке визначення поняття «інтелект» практично неможливо. При цьому, відомо, що вищим проявом розвитку інтелекту є творчість, самопізнання і самовиховання (здатність не тільки створювати нові моделі впливів і втілювати їх в речі за допомогою техніки, а й формувати нові критерії, що змінюють напрям діяльності інтелекту у бік від програм, закладених при його створенні і вихованні з боку суспільства). Отже, чим більше буде ситуацій, у яких штучні інтелектуальні системи зможуть замінити людей, тим більш інтелектуальними будуть вважатися ці системи [2, с. 15].

Однак, ШІ, на відмінну від фізичної особи, не наділений важливими складовими людської індивідуальності, а саме: душею, почуттями, інтересами, свободою волі тощо. Тому відсутність цих складових може відобразитись на відсутності власної волі і не здатності до волевиявлення, а це стане проблемою в цивільних правовідносинах.

Воля формується особою певним чином шляхом усвідомлення нею того, що відбудеться, її прагнень та бажань до цього і їх виразу в такій формі, щоб вони стали зрозумілими і сприйнятими іншими особами [3, с. 187]. Фактично, воля є внутрішнім бажанням особи встановити певні права та обов'язки.

Для прикладу, у договорі воля сторін повинна бути взаємною та спрямованою на досягнення певної мети. Окрім того, ще з часів римського приватного права вказувалося на вольовий характер правочинів і підкреслювалась воля як їх складова, а відсутність такого елемента, як воля не дозволяє розглядати дію суб'єкта як цивільний правочин [4, с. 98].

Волю в правочині традиційно визначають як психічне регулювання поведінки суб'єкта, результатом якого є укладення правочину. Волевиявленням в свою чергу є зовнішня об'єктивна форма виявлення волі особи. Способи волевиявлення можуть бути різноманітним: усно, письмово, жестом, певною дією, мовчанням. Для дійсності договору необхідно, щоб воля та волевиявлення співпадали. Волевиявлення найчастіше розглядають як обов'язкову ознаку правочину, дію, що визиває, змінює або припиняє права та обов'язки тобто є юридичним фактом і зовнішнім вираженням волі. Волевиявлення має своїм завданням, вірно відобразити внутрішню волю та доводити її до відома учасників правочину [5, с 40].

Активне використання ШІ у різних сферах життя людини не завжди позитивно впливає на людину і її внутрішню волю та волевиявлення. Більше того, наслідки впливу ШІ на людину не є на сьогодні цілісно дослідженою жодною галуззю науки. Тому, у час коли ШІ став одним із ключових гравців поряд із самою людиною, законодавцю слід задуматись, яким чином врегулювати місце ШІ у сучасному світі. Це питання лежить у площині взаємодії «Людина-ШІ», однак виходить далеко за рамки правового сприйняття і потребує активних філософських досліджень.

За даними спільного глобального дослідження Narrative Science і Національного інституту бізнес-досліджень США, лише протягом останнього року застосування штучного інтелекту в усьому світі зросло на 60%. Зараз штучний інтелект застосовують практично в кожній сфері діяльності, зокрема: у військовій справі, медицині, економіці, промисловості, транспорті, культурі.

Технології штучного інтелекту дедалі більше використовуються для вирішення повсякденних задач: алгоритми допомагають у відборі (та звільненні) персоналу, аналізують психологічний стан людей, допомагають у прийнятті рішень та боротьбі зі злочинністю. Проте, крім очевидно позитивного впливу на наше життя, розвиток цих технологій може загрозувати правам людини.

Нові технології вже зараз суттєво впливають на базові права та свободи людини і цей вплив буде дедалі посилюватися. Якщо досі порушення прав людини стосувалися так чи інакше взаємодії між людьми і регулювалися національним чи міжнародним законодавством, то із розвитком ШІ комунікація відбувається між людиною і алгоритмом без участі інших людей. Саме алгоритм зараз може приймати ті чи інші рішення: від чат бота, що пропонуватиме найкращі варіанти для подорожі, до робота, що вирішуватиме, чи пропустити вас через кордон, чи застосувати проти вас зброю або чи прийняти вас на роботу [6]. Такі рішення несуть реальну загрозу особливо з огляду на можливість ШІ до самовідтворення і повного дистанціювання від людини.

Ілон Маск, Стівен Гокінг, Білл Гейтс, а також інші вчені світового рівня називають штучний інтелект однією з найбільших загроз, з якою людство як цивілізація зіткнеться у найближчому майбутньому. Як приклад можна розглянути нещодавній ажіотаж, викликаний неконтрольованим генеруванням власної мови чат-ботів Facebook. Після чого експеримент з їхнім впровадженням у соціальну мережу було припинено. Якщо говорити про розробки ШІ у сфері озброєння, то вони взагалі можуть поставити під загрозу подальше існування людства.

Вчені наголошують, що при тотальній роботизації у майбутньому людство зіткнеться із масовим безробіттям та економічним колапсом у разі ігнорування таких необхідних гарантій, як базова зарплата або гарантований дохід. «Я сподіваюсь, що вчителі, лікарі та судді залишаться все ж таки людьми, бо іноді ми потребуємо когось, з ким можна поговорити», – сказав Нелло Крістіаніні, професор ШІ в Університеті Брістоля [7].

Однак право на сьогодні виявилось достатньо пасивним та нездатним вчасно реагувати на виклики науки і техніки. Незважаючи на грандіозні досягнення сучасних вчених, існує лише декілька юридично значущих нормативних документів, які більш-менш детально розглядають проблематику штучного інтелекту, штучно інтелектуальних роботів та роботів. До них відносять: 1) Резолюція Європейського парламенту від 16 лютого 2017 року з рекомендаціями до Комісії з питань цивільно-правових норм щодо робототехніки; 2) Законопроект Конгресу США «Акт про майбутнє штучного інтелекту» від 2017 року; 3) Принципи управління штучним інтелектом, опубліковані 17 липня 2019 року Міністерством науки й технологій Китаю; 4) Закон Південної Кореї «Про розумний розвиток та просування інтелектуальних роботів» № 9014, прийнятий Національною Асамблеєю у 2008 році та ряд інших.

Щодо Резолюції Європейського парламенту то вона була прийнята Європарламентом 16.02.2017 р. з пропозиціями до Європейської комісії щодо норм цивільного права про робототехніку. В Резолюції згадуються три закони робототехніки - обов'язкові правила поведінки для роботів, які вперше були сформульовані А. Азімовим в оповіданні «Я, робот» (1941 р.), а також нульовий закон, запропонований ним у більш пізньому творі «Роботи і Імперія» (1986 р.). Висловлюється точка зору щодо необхідності запровадження єдиної Європейської системи реєстрації роботів на внутрішньому ринку ЄС. Наголошується на необхідності розробки більш чітких правил та критеріїв щодо забезпечення дотримання прав людини на недоторканність приватного життя та захист персональних даних, проголошених у статтях 7 та 8 Хартії прав людини, а також у статті 16 Договору про функціонування ЄС [8, с. 116].

США, Японія, Китай та Південна Корея, розглядають, і певною мірою вже вжили, регуляторні дії стосовно робототехніки та ШІ. До таких заходів, окрім вищезгаданих спроб нормативного регулювання проблеми, можна віднести: створення відповідних органів, інститутів, комітетів, які здійснюють дослідження, аналіз, розробку відповідних правових рішень з даної проблематики. До них належать, наприклад, Інститут штучного інтелекту та робототехніки університету Сіань Цзяотун у Китаї, Рада стратегій з питань штучного інтелекту

у Японії, Національна рада з питань науки і технологій у США, Робоча група з питань інтелектуальної економічної трансформації Індії та інші [9, с. 5].

Таким чином, досвід передових країн світу, а зокрема США, Китай, Японія та ЄС, свідчить, - вони повністю поринули у ідею інтегрування ШІ та робототехніки, що супроводжується активним створенням спеціальних органів та нормативно-правових актів у галузі ШІ та робототехніки. Натомість, у нашій країні на сьогодні немає ефективної правової бази регулювання ШІ і, більше того, визначення поняття робота та ШІ відсутнє в українському законодавстві [10, с. 6]. Тому, досвід правового регулювання ШІ та робототехніки у вище зазначених країнах для України є особливо актуальним.

Попри необхідність правового регулювання, безапеляційне сприяння розвитку ШІ несе собою загрозу для людини і звичного її життя. Тому, будь-які правові рішення мають бути виваженими та науково обґрунтованими у різних сферах науки: від психології та соціології, до права та політології. Розвиток ШІ має бути «чутливим» до інтересів людини і аж ніяк не створювати загрози її життю, здоров'ю, волі та свідомості.

Список використаних джерел

1. *Ключ до світового лідерства: Чому країни посилено розвивають штучний інтелект.* URL: <https://ua.112.ua/golovni-novyni/kliuch-do-svitovoho-liderstva-chomu-krainy-posyleno-rozvyvaiut-shtuchnyi-intelekt-525688.html>
2. Лубко Д.В., Шаров С.В. *Методи та системи штучного інтелекту.* Навч. посіб. Мелітополь. ФОП Однорог Т.В., 2019. 15 с. URL: http://elar.tsatu.edu.ua/bitstream/123456789/7618/1/lubko_sharov_1razdel_pdf.pdf
3. Бахаєва А.С. *Воля та волевиявлення як умови дійсності правочину.* Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ. 2017р. Вип. 2. С. 183-189. URL: http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/2172/volya_ta_voleviyavlennya_yak_umovi_diysnosti_pravochinu.pdf?sequence=2&isAllowed=y
4. Лупашку Д.В. *Воля як фундаментальний елемент правочину.* Збірник Наук. Ст. 2013р. URL: [file:///C:/Users/admin/Downloads/719-Article%20Text-1411-1-10-20191023%20\(8\).pdf](file:///C:/Users/admin/Downloads/719-Article%20Text-1411-1-10-20191023%20(8).pdf)
5. Культенко А.В., Кравченко В.В. *Співвідношення волі та волевиявлення як правових явищ.* Держава і право. Вип. 61. Київ. 2013р., С. 38-44. URL: [file:///C:/Users/admin/Downloads/dip_2013_61_9%20\(8\).pdf](file:///C:/Users/admin/Downloads/dip_2013_61_9%20(8).pdf)
6. Гур'єва М. *Штучний інтелект та «нова дискримінація»: як технології впливають на права та життя людини?* 2019р. URL: <https://inspired.com.ua/creative/technology/shtuchnyj-intelekt-ta-nova-dyskryminatsiya-yak-tehnologiyi-vplyvayut-na-prava-ta-zhyttya-lyudyny/>
7. Комса К. *Ера штучного інтелекту: чи потрібна ще людству ваша професія.* 2017 р. URL: <https://mind.ua/publications/20178316-era-shtuchnogo-intelektu-chi-potribna-shche-lyudstvu-vasha-profesiya>
8. Позова Д.Д. *Перспективи правового регулювання штучного інтелекту за законодавством ЄС.* Часопис цивілістики. 2017. Вип. 27. С. 116 URL: [file:///C:/Users/admin/Downloads/Chac_2017_27_24%20\(3\).pdf](file:///C:/Users/admin/Downloads/Chac_2017_27_24%20(3).pdf)
9. Парасюк Є.О., Джалилова В.Р. *Аналіз базової нормативної, правової, організаційної політики США, Китаю та Японії у сфері штучного інтелекту, штучно-інтелектуальних роботів та роботів.* Київ. Наук. Огляд. 2019р. URL: <http://oaji.net/articles/2019/797-1577640613.pdf>
10. Парасюк Є.О., Джалилова В.Р. *Доцільність визнання суб'єктами права роботів, штучного інтелекту та штучно інтелектуальних роботів.* ТК Меганом, Київ, Науковий огляд, № 4(57), С. 101-109. 2019 р. URL: <http://oaji.net/articles/2019/797-1562511283.pdf>